

kev ponosna, biše krog nje lepše, kakor v marsikaterem trgu. Ravno bije ura štiri v stolpu z velikimi in še dokaj dobro vbranimi (veliki H) zvonovi. Predno jamem plezati čez Wagensperg (memo nekdanjega Valvazorjevega grada), oglasim se pri znancu. Ta me vljudno spremi do vrha. To vam je cesta, da se Bogu smili! O najhujšem mrazu mora se pešec potiti, kaj še le o vročini! Koliko trpi živina! Skrajni čas bi bil, da bi se pričela delati cesta preko Brezja, ki je bila v deželnem zboru že na dnevnem redu. Jaz bi se po tej cesti ne upal voziti poleti, še manj pa pozimi, ko povsod drči. Naj se pri vozu kaj utrga, naj pozimi „maček“ spusti, pa si, Bog vedi, kje. Saj je že za pešca tako, kakor da bi na Triglava ali celó v nebesa plezal. In vendar gre tu vsak dan pošta!

Vsa potna in do kože mokra prisopihava ob žgocem solncu navštric Valvazorjevega grada. Mika naju res, ogledati si notranje prostore, a ura naju žene naprej. Jaz izgovarjam svoj greh s tem, da si ta grad lahko pridem kdaj ogledat še z Ljubljane, kar me stane le en dan časa, moj spremljevalec pa si ga je bil že ogledal.

Še nekoliko dobrih stopinj je treba do vrha, od kodar se pot spusti navzdol. Na vrhu je za velikansko tepko, kakoršnih sem še malo videl, priprosta kmetiška krčma. Tu se ima razdeliti najina pot. Ko že slovó jemljeva, zadoni glas krčmarice, naj bi „dala vsaj za liter vina, ker ima dobrega.“ Čeravno kmetiški Sireni tega ne verjameva popolnoma, vendar greva v past in prinese nama „boljšega“. „To ni domače“ — pojasni krčmarica, ko vidi, da po prvem plitvem požirku odstavi. „Kakošno pa je vaše domače?“ — vprašam jaz in pogladim s koščekom zeló trdega kruha razdraženo grlo. Krčmarica gré v klet, zraven katere sedeva na priprostih sediščih, in prinese kozarec rudečkastega vina, katerega postavi na mizo rekši: „Naj ga le pokusijo“. Pokusiva ga ali — o joj! To je koncentrirana kislina, da se na jeziku kar mehurji spuščajo. Vso čast Kranjskemu vinu, al tako vendar ne sme biti. Ko krčmarica vidi najina kislá obraza, reče:

„O, nič naj se ne bojé, od tega vina človek ni pijan.“

„To vam verjamem“ — pravim jaz — „ker tega nihče toliko piti ne more.“

Ta moja rabsodba krčmarici ni po volji, zato me začne postrani gledati, in slednjič spregovori: „jaz pa vem, kdo so Oni!“

„No?“ — vpraša moj spremljevalec.

„Oni so tisti, ki doli v Šmartnem otroke tepó in za ušesa vlečejo.“

Ta pójem o učitelju naju spravi v silen smeh. Žena se prime za predpasnik in začne ogledovati ga od vseh strani. Ko sva se dosti nasmejala, reče moj spremljevalec: „Motite se, žena! Ta gospod ne tepe in ne vleče za ušesa otrok, ampak le odraščene, in sicer s peresom.“

Priprosti ženi je bilo to pojasnilo prečudno, zato je sedla na tnaló in čakala, da sva popila, k čemur sva se podvzivala le zarad tega, ker se je obema mudilo. Za kmete pa je tako vino dobro, ker je po ceni in ga tudi nobeno grlo veliko ne prenese, tedaj ob njem ni lahko zapraviti premoženja.

Slovo vzemši od krčmarice in obljubivši jej, da bo deva že še prišla, se ločiva na razpotji. Hvalo izrekši gospodu spremljevalcu za skazano mi vtudljivo prijaznost spustim se na vzdol. Še slabša pot, ko prej na vzgor. Vendar piblja prijeten gorski zrak zmešan z vonjavo cvetlic. Samotno in dolgo pot mi razen tega krajša še pogled na zelene gorice. Ali kaj! Tam pretrga zelenjavo strašna golina; od vrha do znojja je

drevje posekano, vsa stran griča obrita. Že se delajo plazi, po katerih toči morda narava solze; že se pomika zemlja na vzdol, že kažejo se gola rebra. To je v nebo vpijoč greh.

„Kdo je ta krasni griček tako grozno oropal naravnega kinča?“ vprašam delavca, ki v vinogradu privezuje svoje redke trte.

„Ej, nek kmet, predno mu je bilo vse prodano“ — je odgovor.

„Pa to ni pošteno“ — opomnim jaz.

„Pošteno ali ne, saj tako ni več njegovo. Predno je bilo vse prodano, je vsaj še nekaj goldinarjev dobil za les.“

Ta odgovor me je spomnil na to, kar je pred par leti sprožila kmetijska družba Kranjska, namreč na postavo zoper pokončevanje gozdov in zemljišč po zarubljenih posestnikih. (Tudi pozneje sem zapazil na svojem potu še take grozovitosti.)

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

O shodu federalistov.

O umirajočem ministerstvu se ne more reči, da ni svoje naloge spolniti vsaj hotelo; isto tako pa ne bo nihče trditi mogel, da jo je spolnilo. Kajti zdaj, ko odstopa, je slabše, kakor je bilo kedaj, ker celó njegova stranka se popolnoma razdira. Bojevalo je neprenehoma boj z vsemi pripomočki zoper nasprotnike, posebno federaliste; moči je imelo dovolj, vsaj je imelo v rokah vsa sredstva državne veljave, a vendar ni nič opravilo; zdaj, ko odstopa popolnoma opešano, samo vidi, da ni spolnilo naloge: „Stiften Sie Frieden unter meinen Völkern“ (pomirite moje narode).

Nasproti pa tudi to vemo, da njegovi največi nasprotniki — federalisti — v tem neenakem boji niso si priborili družega nego to, da so svojo pozicijo neoslabljeno si ohranili. S tem pa so pokazali, da so deblo trdno stoječe, ki je prestalo vse viharje nasprotne jim politike. Ideja federativne državne oblike je zdrava in edina v stanu, zadovoliti vse narode Avstrijske.

Zdaj, ko tako zvani „liberalizem“ svoj testament dela, nastopila je najugodnejša doba, poiskati obliko državne ustave, po kateri bi bilo vsem narodom mogoče zediniti se v blagor Avstrije.

Česki list „Politik“ je sprožil misel o shodu federalistov, ki naj bi določil prihodnje postopanje Slovanov pa tudi onih Nemcev, ki so ž njimi edinih misli.

Da so Čehi se poprijeli načela, ki so ga Magjari trdili, ki niso hoteli v državni zbor Dunajski priti in si s tem priborili samostojnost, ne more jim nihče v greh šteti, kdor vé, da nič manj kot Ogri ima Češka zgodovinsko pravo. Al vprašanje je vendar upravičeno: al bi se ne dalo to sčasoma tudi doseči z aktivno politiko, kar so Čehi mislili doseči s pasivno politiko, to je, da niso prišli v državni zbor Dunajski. Gotovo je, da so vrli naši bratje na Českem s svojo pasivno politiko marsikaj zamudili, večkrat bi bili s svojim vstopom v državni zbor lahko pripomogli k prevratu Avstrijske notranje politike; njih beseda bila bi tehtna bila o vsacem vprašanji.

Liberalizem je tako brezobzirno ravnal, da je moral priti na kant sam ob sebi; zdaj bi bil čas za opozicijo, stopiti na noge združeni. Skoro vsi Slovani, celó večina Poljakov, potem nemški Tirolci, Solnograščani in Gornje Avstrijci so za federalizem; tem bi pristopilo še mnogo veljavnih mož, ki so zadnja leta odtegovali se političnemu življenju, ker niso marali za

malika, ki se zove „liberalizem“ tako, kakor „lucis a non lucendo“. Ti bodo gotovo radi priskočili pomagat pri ustanovitvi ustave take, ki pripoznava pravice posamnih dežel, in bili bi velika pridobitev federalistom, če ima tudi še kateri izmed njih kako „liberalno muho“.

Gotovo koristen in potreben bi bil toraj shod možakov opozicijske stranke, za katerega ni ga ugodnejšega časa, kakor sedanjí.

Al pred shodom potrebno je eno: to je program, ki bi natanko načrtal načela federalistična.

Se ve, da vse ne gre po enem kopitu, zato bi se rešitev posameznih vprašanj prepustiti morala dotičnim zastopnikom. Še le, če bi se o tem osnoval natanjčen program, bilo bi mogoče, da bi se pod novo zastavo zbrale vse politične stranke, ki so nezadovoljne s sedanjo sistemo. Da bi se to zgodilo, bila bi taka skupnost moč, katera bi se ne dala prezirati več v Avstriji, vzlasti če jej pripade še slovanska Bosna in Hercegovina. Zato rečemo še enkrat: ni bilo še časa tako ugodnega za združenje vseh opozicijskih strank, kakor je sedanjí.

Naj so nasledniki sedanjega ministerstva kakoršne koli barve, toliko je gotovo, da se „ustavoverna“ stranka čez prihodnje volitve za državni zbor vzdržala ne bo.

Iz teh vzrokov bi bilo pač želeli, da bi se vresničil shod federalistov, a le s programom poprej natanko določenim, ki bi obsegal v sebi vse želje sedanjemu sistemu protivnih strank.

Poslednje znamenje Avstrije.

Enojne Dunajske banke, ki je imela imé „Nationalbank“, ni več. Razcepljena je na dvojno: Avstrijsko in Ogersko. S tem razcepom je pa konec vzelo zadnje znamenje stare Avstrije, in dualizem se bode urinil v poslednjo kočó, kjer se hrani bankovec v predalu.

Kmetiču, kateri v pôtu svojega obraza orje, delavcu, ki se trudi za kóšček kruha, kakor sploh vsem, ki so oddaljeni od javnega življenja, je bilo monarhije razcepljenje na dva dela leta 1867. še vedno neznano, kajti državni organizem je še vedno deloval s starim načinom. Posebno pri kmetu se strinja državljansko življenje, državljanska družbenost s podobo svetlega cesarja, na grb, katerega kaže denar, na besede utisnene bankovcem. Do zdaj je ostala pri drobižu stara oblika, ako je tudi na Avstrijskih novcih bil tekst nemšk in na Ogerskih ogersk, al zdaj, ko se prestvari Dunajska banka v Avstrijsko-ogersko banko, izgubodo papirnati bankovci svoj dosedanji jeditostini značaj, katerega so imeli več, nego polstotine let. Avstrijski dvojni orel, kateri se je bliščal na novcih monarhije in je na njih daleč čez temno-žolte mejne kole razprostiral svoje peroti, katerega ste obe poluti pozdravljali kakor starega znanca, ki je Avstrijancu celó v oddaljene kraje svetá prinašal svoje pozdrave, izginitil bode zdaj z bankovcev in se umaknil podobi, o kateri lesorezci še niso edini, kako naj bi naslikali dualizem. Povsodi se bode znalo, da ni več Avstrijske, ampak da je Avstrijsko-ogerska monarhija.

Kakor slišimo, se sedaj posvetujejo, kako šen obraz naj imajo bankovci nove Avstrijsko-ogerske banke. Možje Dunajske banke bi radi, da bi bili bankovci potiskani samo po eni strani, menda zato, ker bi se lagljeje poznali ponarejeni bankovci, ako je papir natiskan le po eni strani, posebno bi to dobro bilo, ako so bankovci že nekoliko oglojeni. A vladi nasproti zahtevate, da ima biti tekst na eni strani nemšk, in na drugi ogersk. Kakor predlaga banka,

bi bila tiskana polovica bankovca nemški, a druga ogerski in na sredo bi imela priti inicijala do sedaj še ne izumijenega Avstrijsko-ogerskega državnega grba. Beseda v raznih deželnih jezicih na dosedanjih državnih bankovcih odpade. Ravno tako odpadejo inicijale deželnih grbov. Čehi, Poljaci, Rumuni, Rusini, Italijani, Dalmatini, Hrvatje, kakor sploh vsi drugi národi — razven Nemcev v Avstriji in Magjarov na Ogerskem — vsi so izbrisani iz zastopništva bodočih novčnih znamenj. Tudi državnim bankovcem se bode napravil takošen obraz, namreč le vseizveličavni nemški in ogerski tekst. Vsak Avstrijan mora tedaj umeti čitati nemško in ogersko, da bode popolnem razumeval nove bankovce. Res, da posebna ljubezen do 17 milijonov Slovanov v naši monarhiji se s to prestrojitvijo ne javi! Pri dosedanjih bankinih bankovcih je bilo ljudstvo že vajeno nemškemu tekstu, državni bankovci pa so imeli kot posebno znamenje tiskane besede v vseh deželnih jezicih tako, da so mogli Slovani in Italijani v svojem maternem jeziku čitati pomembo bankovčevó. Ker to sedaj odpade, bode se treba vsakomu ozirati na arabske številke.

Tako čedalje pojema častitljiva starodavna Avstrija; nikjer je ni več, kakor je grof Leon Thun v zbornici gosposki dobro rekel: dežele na uni strani Litave delajo Ogersko, na tej strani pa se imenujejo „die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder!“

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Brž drugi dan se podá, kakor je bil, k bankirju, o katerem je Spitler govoril. Ta ga res pridržuje in po strani pogledaje zapazi v bližnjem prostoru res fotografa, ki se zeló podviza, da bi dognal svoje delo. Da bi bila podoba njegova tim boljše zadeta, stoji Dolar nalašč prav pri miru; slednjič, ko je bilo vse gotovo, ga bankir odpravi z oblubo, da mu bo poslal brž naznanilo, ko se bo kdo s takimi nakaznicami oglasil, in da naj mu on (Dolar) pusti le številko hiše, v kateri stanuje, tñ. Dolar mu zapiše številko neke hiše v nasprotnem delu mesta, katero je videl enkrat na svojem sprehodu. Ker pa vsemu temu še prav ne upa, marveč misli, da bo bankir koga poslal za njim gledat, če bo res podal se v to hišo, se napoti tje in ko se prilično, prižigajoč si smodko, nazaj ozre, zapazi res, da nekod za njim leze. Na to gre dalje do iste hiše, katero je bankirju naznanil, stopi v vežo, malo počaka tam, potem pa, vtaknivši očali v žep, se podá po drugih potih do svojega stanovanja. Tñ si spremeni vnovič obraz in obleko in ko gre zopet s hiše, bi ga bil vsak gledal za dobro rejenega mladenča, ki nima ves ljubi dan nič družega opraviti, nego postopati po mestu. Kot tak nagovori dva ob voglu sloneča človeka, katerima je na raztrganih obrazih videti, da se dasta najeti za vsak posel, v slabi španjščini, katere se je bil tu že naučil, in ju praša, če mu hočeta storiti neko ljubav. Pri tem zažvenkljá s srebrom v žepu. Obraza spremenivši v prijazno kremženje pravita, da ju je volja služiti gospodu.

„Dobro! Jaz ne zahtevam veliko, a plačam dobro“, nadaljuje Dolar.